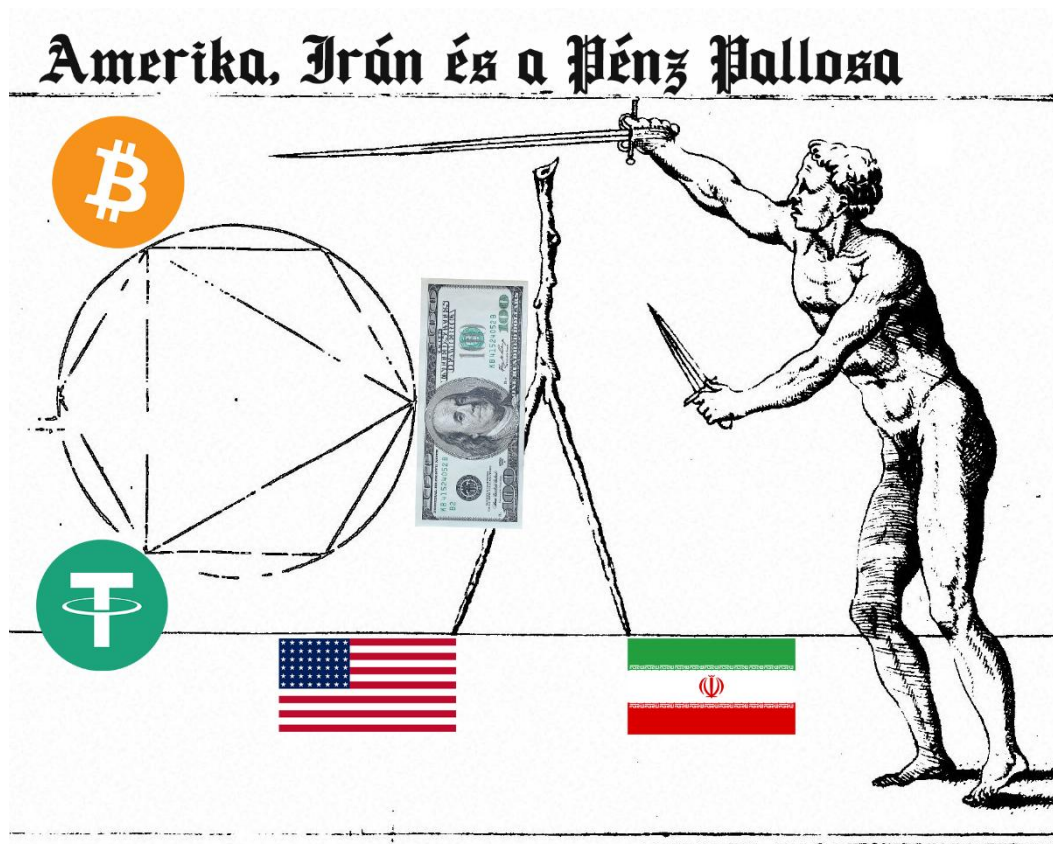

Amerika, Irán és a Pénz Pallosa

Prodán Vince - 2026 szeptember

Amerika és Irán háborújának van egy titkos mellékfrontja a digitális térben, ami a pénzről szól. Nem csupán 344 millió dollárról, hanem arról, ki is birtokolja a pénzteremtés, a pénzhasználat feletti hatalmat.

A konfliktus egy kriptovaluta, a Tether által kibocsátott USDT használatáról szól. Hogy megértsük a blokklánc alapú virtuális pénz szerepének rejtelmes, de jelentős implikációit, először is a múltba szükséges visszatekintenünk. Érdekes vetni egy pillantást arra, hogyan alakult Amerika és Irán kapcsolata az elmúlt évtizedek során és e viszonyrendszer kontrasztjában miként formálódott a hatalomgyakorlás, azon belül is a pénz természete.

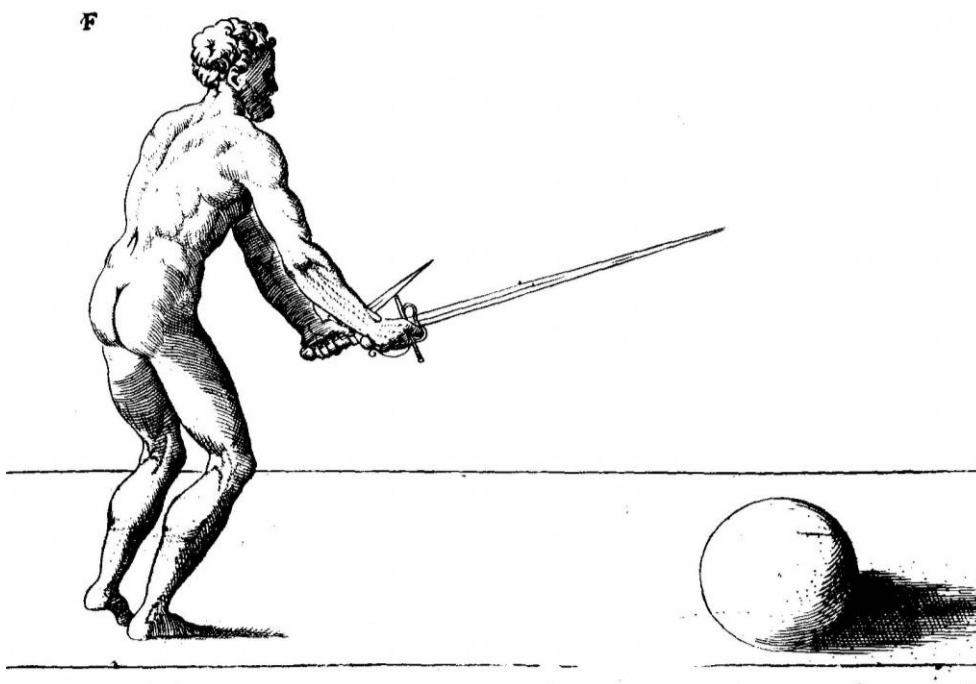
A szerző montážsa Camillo Agrippa (1853) *Trattato di scientia d'arme*, című műve alapján

2016 januárt írunk. Ahogy az ilyenkor megszokott, szállingózik a hó Teherán sűrűn épített blokkházai közt. A kékesfehér táj némán egybeolvad a ragyogó szürke éggel. A meghitt téli csendet távolról lassan gyűrűző morajlás veri fel. Egy repülőgép hideg alumínium körvonalai bontakoznak ki a szürke fényből, Teherán felé ereszkedik a fémes behemót. A gép szokatlanul nagy méretű, utasai raklapokon tornyosuló bankjegyek.

A svájci és holland bankokból, január 17-én érkező gépek bendőjét összesen 400 millió dollár értékű euró és svájci frank tölti meg. Az összeget a Hágai Nemzetközi Bíróság döntése nyomán, több évtized zárolást feloldva szolgáltatja vissza az Egyesült Államok. Az iráni államvezetés diadalittasan fogadja. Ekkor még aligha sejthették e hagyománytisztelő szakállas államfik, kik szívük szerint holdjárás alapján mérik az idő múlását, hogy egy évtized elteltével, 2026. április 23-án, hasonló nagyságrendű összeget, 344 millió dollárjukat zárolja majd Washington. Ezt a vagyont viszont már nehezebb lesz szelek szárnyán visszaszerezniük. Ugyanis ezt az összeget a Tron nevezetű blokkláncon, digitálisan kobozták el Irántól.

Lehet-e a pénz pallos? Eltérő iskolák számbavétele.

A kései 19. század tájékán fogant és ma is domináns neoklasszikus közgazdaságtan nem szereti főszerepbe helyezni magát a pénzt. Sőt úgy igazán semmit, hiszen a szerepek a dráma világába tartoznak, a tudomány világa pedig az egyensúlyé hivatott lenni. E megközelítés a matematika kellemes vákuumába kívánczik, lehetőleg minden, a kereslettől vagy kínálattól elvonatkoztatató tényezőt hátrahagyva.

Forrás: Camillo Agrippa (1853) *Trattato di scientia d'arme*

A hatvanas évek hajnalán, Milton Friedman a Chicagói Iskola monetarista fellegvárának szellemi atyja, megállapította: a pénz semleges. A pénz mennyiségének változása az árakat ugyan mozgatja, de a reálgazdaság alapvető folyamataira hosszú távon nincsen ráhatással.

Ennek megfelelően a monetaristák a pénzre leginkább mint vonalzóra, a walrasi általános egyensúlyelmélet nyelvén, mint *numéraire*-re szeretnek hivatkozni. Önmagában nem túl érdekes, viszont nagyszerűen oda lehet illeszteni dolgokhoz. Meg lehet mérni, mennyit ér egy alma, és hány almának felel meg egy kosár körte. Mindent alaposan megmérve azt lehet jól kiszámolni, hol áll elő a matematikai egyensúly.

Ezen fordulatokat az iskolapadban is előszeretettel alkalmazzák: körték és almák rendezése egyenlőségjelek biztonságos vonzaskörében. Az iskolapadban ülők viszont felfedeztek valami nagyon fontosat, amit a neoklasszikus közgazdaságtan művelői elszalasztottak. A vonalzó legnagyobb felhasználási módja nem a mérés, hanem a kardpárbaj!

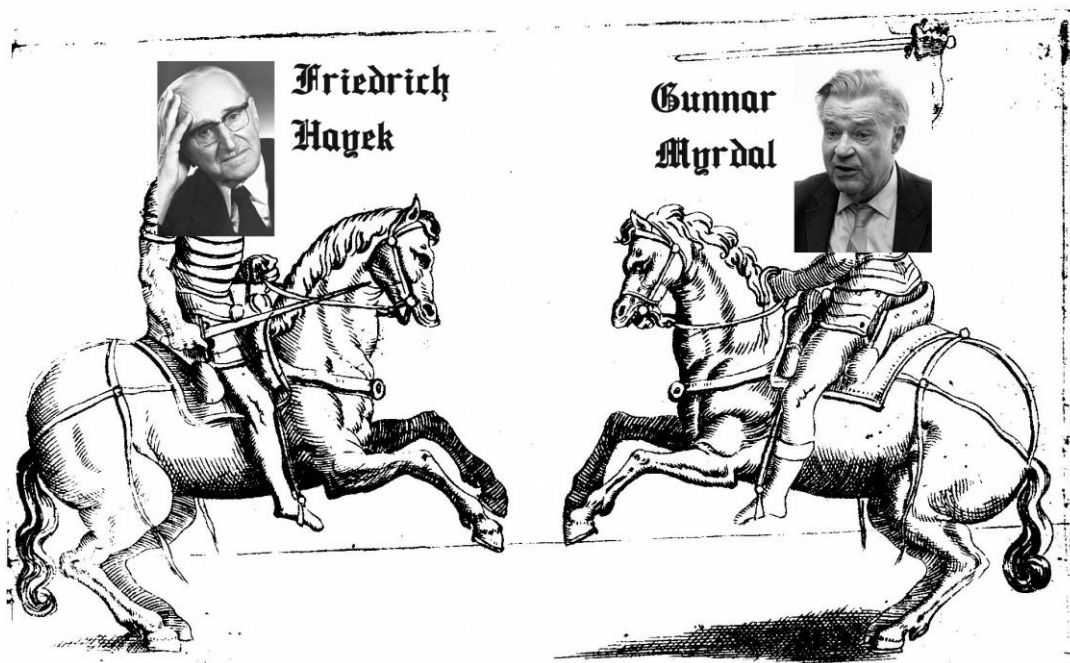
Persze léteznek olyan közgazdaságtani irányzatok is, amelyek el tudnak képzelni egy vonalzókkal vívott ütközetet. Pontosabban az ilyesmit még meghatározónak is tartják. Ezen elméletek közt viszont jelentős a vita egy lényeges kérdésben: min dől el a kardpárbaj? A kardforgató tudományán, vagy a penge élén? A Mesteren, vagy eszközén?

Kardok és pallosok ütköznek

1974-ben a Svéd Királyi Tudományos Akadémia tagjai remek humorérzékükről tettek tanúbizonyságot. Ebben az évben a Közgazdasági Nobel-emlékdíjat ugyanis az említett törésvonal mentén megosztva kapta a szabadpiacpárti Friedrich Hayek és az állami kontrollt pártoló Gunnar Myrdal. Egyenesen megnyílt a híres Stockholmi Koncertterem és a nagyközönség szeme elé tárulkozott az elméletek közötti rettenetes szakadék.

Gunnar Myrdal az intézményi közgazdaságtan és a makroszintű társadalmi tervezés teoretikusaként nyerte el díját. Az úgynevezett Svéd Iskola meghatározó alakjaként a gazdaságot eleve hatalmi struktúrákba ágyazott rendszerként definiálja. Az ő nézőpontjából a pénz a szuverén hatalom természetszerű közigazgatási eszköze. Itt az állam nagy erejű és ötletes szereplő, csakúgy, mint Toldi Miklós, aki, ha kell malomkővel, ha kell farkassal, ha kell kézzel vagy karddal győzi le ellenfelét. A pénz, mint minden más nagy erejű eszköz, az irányítás révén válik igazán hatásossá. Myrdal az 1939-ben publikált, *Monetary Equilibrium* című alapművében bemutatott elmélete szerint a makroökonómiai stabilitást a központi állami erőfeszítések eredménye.

Ebben a hierarchizált világfelfogásban a pénz nem lehet semleges. A tranzakciók állami ellenőrzése, a hozzáférések korlátozása vagy a pénzügyi szankciók alkalmazása egyaránt rendeltetésszerű funkciók, melyek a folytonos optimalizálást, egyensúlykeresést segítik. A fizetőeszköz feletti monopólium a gazdasági akaratervényesítés egyértelmű eszköze, ha kell súlyos és könyörtelen pallosa.

A szerző montážsa Camillo Agrippa (1853) *Trattato di scientia d'arme*, című műve alapján

Friedrich Hayek a másik oldalon álló díjazott az Osztrák Iskola képviselőjében. Hayek a pénzt önálló tényezőként határozza meg – szerepe az, hogy serényen segítse a termelők és fogyasztani vágyók közötti ügyleteket, arra irányítsa a világot, amerre az egyéni vágyak és erények leginkább kiteljesülnek. A pénz, ha varázskardnak tekintjük, önmaga választja mesterét, ahogyan a kelta mesékben a Tó Asszonya nyújtotta át fegyverét a kiválasztott Artúr királynak. Az efféle eszközöknek azonban van egy ennél jellegzetesebb tulajdonsága is méghozzá, hogy a döntő pillanatban olykor önálló életre kelnek. Az Osztrák Iskola alapvetően árakra koncentrált, pontosabban a szabad piacra mint a tényleges árakat produkáló gépezetre. A piac önvezérlő jellegét ragadja meg Hayek, spontán rendként, ahol az árak a kommunikáció eszközei. Hayek a *Tudás Társadalmi Hasznosítása* című, 1945-ben publikált tanulmányában az árak rendszerét terebélyes információs hálózatként mutatja be, amelyen keresztül a társadalom tagjai központi irányítás nélkül fejezhetik ki értékeiket, értékítéleteiket.

Később, *A pénz denacionalizálása* című munkájában ezt a logikát magára a fizetőeszköze is kiterjeszti az osztrák közgazdász. Itt már nem egyszerűen az állam által kibocsátott pénzre épülve alkot saját hálózatot az árak rendszere, maga a pénz válik független decentralizált entitássá, melyet már nem csak az állam bocsáthat ki, hanem spontán keletkező alternatívák versengenek egymással.

Ha bárki foglalkozott már a blokklánccal, Bitcoinnal vagy tágabban vett kriptovalutákkal, kísértetiesen ismerősen csenghettek számára Hayek gondolatai. Ezek meghatározó szerepet kaptak a korai blokklánc protokollok megalkotásakor.

Az Osztrák Iskola és a blokklánc

Myrdal és Hayek művei nem matematizáltak, a futurisztikus blokklánc fő tulajdonsága éppen a két díjazott által meghaladott: matematika kellemes vákuuma lett. A blokklánc teljes mértékben kódolt, kód alapú. A blokklánc egy digitális intézmény, amely kizárólagosan a matematika törvényeit követi. Egy ténylegesen determinisztikus rendszer. Nem szükséges feltétele az emberekbe vetett bizalom.

A bizalmi kérdést leegyszerűsítve, az, hogy én megbízom a svájci bankokban, nap végén arról szól, hogy úgy gondolom, a svájci az egy megbízható népség, ahol sok a nagy barlang, és nem volt sok háború. Tudom, mikor besétálok a Zürichi gránitboltozatú tárházba, akkor majd visszkapom Göpfől a kincstárnoktól, nagyapám ott elhelyezett plakettgyűjteményét.

Ha a blokkláncon helyezem el a dollárt vagy a Bitcoin, ilyen esetben elegendő átvizsgálnom a tárolásra használt kódszerkezetet. Láthatom, ez jó szerkezet, biztonságosan működik. Hasonlóan egy jól olajozott automatához, tudhatom, ha bedobtam a 100 forintost, kiesik a doboz kóla. Tudhatom, ha bedobom a 100 forintost kiesik a Bitcoinom.

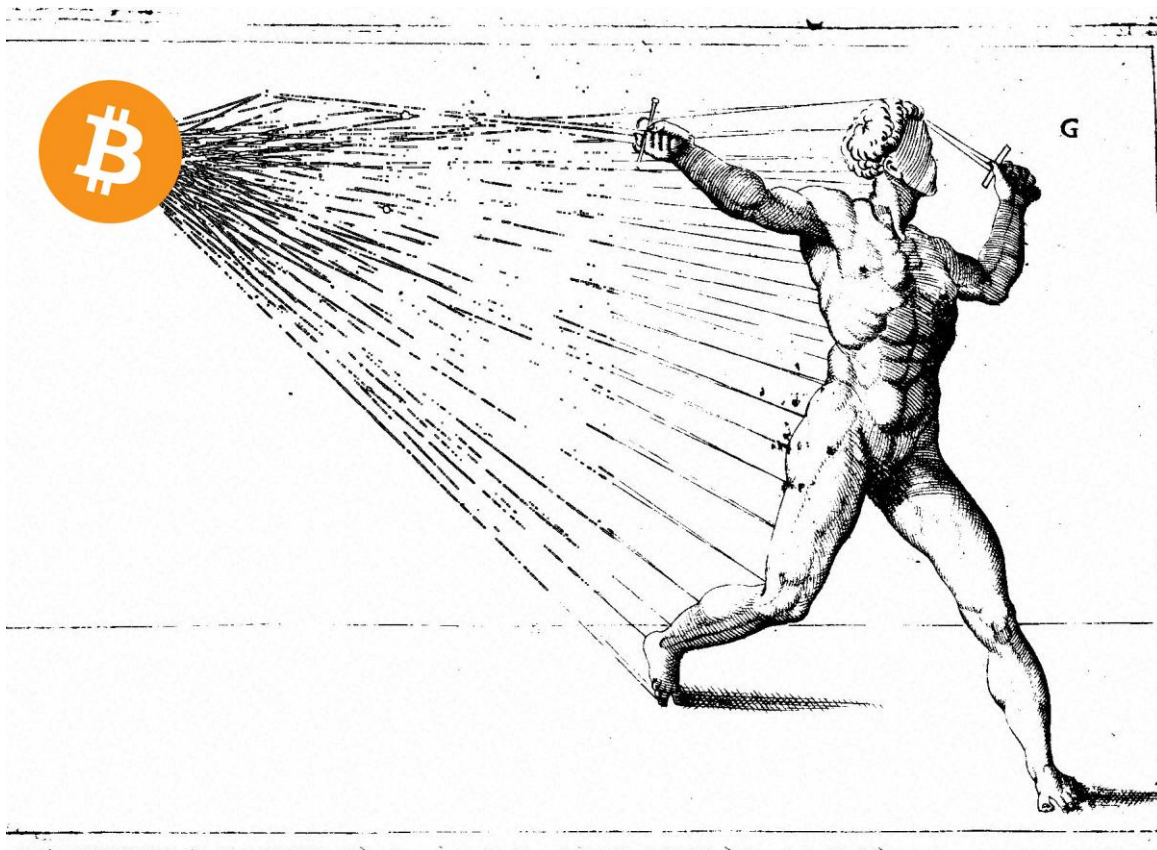
Persze gyorsan kibújik a szög a zsákból. Valójában ki a fene ért a blokklánc kódnyelvein?

Gyakorlatban egy vagy lehetőleg több szakértő intézetet kell felkérni, hogy garanciát vállalva ellenőrizzék az adott szerkezetet a nyilvánosság számára. Továbbá számos internetes fórum, lassan már az AI is, mindenféle más szervezetek decentralizált formában, önkéntesen részt vesznek az ellenőrzésben.

Ahogy Svájc esetében sem csak a kultúra és az erős trezor akadályozza meg, hogy Göpf zsebre vágjon pár ritkább darabot a család plakettgyűjteményéből. Ezen intézményrendszerek is valahol a mérnöki precizitás mentén szerveződnek. Éppen mint Svájc híresen inspiratív, óramű pontosságú postahivatalai.

Mégis a régi svájci bankfióktól a digitális pénzek felé haladva kirajzolódik egy mechanisztikus igyekvés a társadalomszervezésben. Maga a blokklánc is ezen a téren jeleskedik, hiper-kompatibilis digitalizálódó világunkkal. Egy determinisztikus és nyílt hálózat bárki által vizsgálható. A közhiedelemmel ellentétben a blokklánc nem valami zavaros rejtekhely. Annak leginkább az ellenkezője. Egy szabványos blokklánc ugyan anonim, de teljesen transzparens. Szoftvere pedig végtelenül másolható. Az emlegetett gránitfalú széffel ellentétben, a blokklánc infrastruktúra nem csak egy bizonyos hatalmi és kulturális rend keretein belül működik, hanem közel korlátok nélkül létrehozható és konfigurálható. Szervezése tehát minden igazgatási területen természetesen decentralizált eredményt produkál. Akárki nyithat magának biztonságos széfet a blokkláncon, ha

lemásolja a kódját egy biztonságosan működő, már tesztelt rendszernek. Az alapvető kérdés ilyenkor az, hogy az üzemeltető karban tudja-e tartani, jól tudja-e fejleszteni, nem kódol-e véletlenül kisebb vagy nagyobb lyukat a digitális gránitba.

A szerző montážsa Camillo Agrippa (1853) *Trattato di scientia d'arme*, című műve alapján

A teheráni tehercsomagok különös esete

A sok teóriát végre hátrahagyva leszögezhető, hogy nagyhatalmak szemében a pénz eszközzé tétele nem csupán praktikus, de történelmileg is igazolt stratégia. A világháborúk óta a például a dollár több esetben is biztos pallosnak bizonyult.

Az Iránt terelő pénzügyi pallos története egészen a késő hetvenes évekig nyúlik vissza. Ekkoriban az Amerika által támogatott iráni kormányzat még rendszeresen, nagyobb összegeket helyezett el a Pentagon letéti alapjában, hogy majd cserébe katonai felszereléseket kapjon. Az 1979-es iszlám forradalom azonban hirtelen véget vetett ennek az üzletnek. A Sahot megbuktatták, a hatalmat pedig egy szintén diktatórikus, de immár Washingtonnal nyíltan ellenséges iszlamista rezsim vette át. A fokozódó feszültség végül teljesen romba döntötte a diplomáciai együttműködést, és vele együtt a

Pentagonnal kötött megállapodást is. A pénz Amerikában maradt, de fegyverek Iránba már nem érkeztek.

A szerző montázsja Camillo Agrippa (1853)

Trattato di scientia d'arme, című műve alapján

Irán végül a Hágai Nemzetközi Bíróságon támadta meg a vagyona befagyasztásáról hozott egyoldalú döntést. Három évtized elteltével, a nemzetközi jogi nyomásnak engedve, Obama adminisztrációja 2016-ban kénytelen volt visszaszolgáltatni a pénzt. Méghozzá ekkorra már kamatostul összesen 1,7 milliárd dollár értékben. Ennek a kártérítésnek az első részlete volt az a már jól ismert, január 17-én érkező repülőgép, amely az eredetileg elkobzott összeg első részletét szállította. A teljes elszámolást végül január végén és február elején további két készpénz-szállítmány zárta le.

A repülőkön landoló raklapokra halmozott bankjegyek pedig e három évtized alatt gondosan felépített amerikai szankciók következményei. Iránt ugyanis teljesen kizárták az akkorra már javarészt digitális bankrendszerből. Olyan hatásosan, hogy gyakorlatilag nem maradt jogi lehetőség banki utalásra.

A Svéd Iskola értelmezésben ez így logikus: az és úgy használhatja a pénzt, ahogy megengedik neki. Az Osztrák Iskola nézőpontjából pedig azt mondhatjuk, hogy a nyugati bankrendszer központilag

szervezett blokádján lyukat ütött a valóság. Ahelyett, hogy megakadályozta volna az áramlást, a túlnyomás halmazállapot-váltásra kényszerítette a tőkét. Az 1,7 milliárd dollárnyi összeg a legkisebb súrlódás elvét követve az optimális digitálisból a szuboptimális fizikai formába kényszerült deszublímálódni. Euró és svájcifrank bankjegyek képében, fa raklapokra fekvé átszivárgott a közeli vákuumrégióba. Végezetül Teheránt elhagyva, lenyomozhatatlanná is vált. Ezzel is a központi hatalom intézményi érdekérvényesítési kapacitásai ellen tanúskodva, hiszen ilyesmi aligha állhatott a fogadó félen túl a bárki másnak érdekében.

Dollár a blokkláncon

A USDT egy kriptovaluta, a Tether nevű cég bocsátja ki a blokkláncon. Azért izgalmas, mert van mögötte fedezet, így nem csak teoretikusan rögzül a digitális dollár a valódihoz, hanem ténylegesen, azaz garantáltan váltható a kettő.

Igen méretes fedezetről beszélünk, aminek fenntartásához a kibocsátó nagy mennyiségű amerikai államkötvényt, valamint jelentős aranytartalékot vásárol fel. A szimbiotikus létezés egészen áldásos a több mint 40,1 billió dolláros nemzeti adóssággal küszködő Egyesült Államok számára - a Tether napjainkra, amerikai állampapírok egyik legnagyobb nettó vásárlójává lépett elő globálisan. Jelenleg mintegy 115 milliárd dollárnyi amerikai államadósságot tart [a mérlegében](#), emellett pedig 132 tonna fizikai aranytartalékkal is rendelkezik. Hogy ezt kontextusba helyezzük: a Tether 132 tonnás aranytartaléka meghaladja a Magyar Nemzeti Bank 110 tonnás történelmi csúcsát, 115 milliárd dolláros állampapír-állománya pedig kétszerese Magyarország teljes, 60-70 milliárd dolláros devizatartalékának.

A USDT így a washingtoni pénzügyi arzenál fontos új pallosává nőtte ki magát. Magánvállalként a hagyományos dollárökoszisztémát támogatva fel tudta venni a versenyt a folyamatosan gyorsuló, digitalizálódó csatatéren. Emellett világszerte a háborús szankcióktól eltérő okokból, de Iránhoz hasonlóan dollárhiánnyal küzdő nemzetek vagy kisebb közösségek stabil valutájává is.

2026 áprilisában, az Amerika Irán konfliktus részeként befagyasztott USDT összeg tehát mind zárolását és még inkább feledését tekintve, kirívó jelenség. Washington az egyik legígéretesebb pénzügyi fegyverét vetette be a csatatéren.

Egyszerű, pragmatikus lépés volt. A USDT Amerika létező pénzügyi eszköztárával nehezen kontrollálható mivel a blokkláncon van. A kontroll egyetlen beépített opciója a feketelista. Ezt alkalmazták példátlan léptékben Irán esetén. Ezzel az USDT-t a közvetlenül kontrollált eszközök világába sorolták vissza.

Adódik a kérdés, miért lenne baj a feketelistával, ha kizárólag a rosszfiúk pénzét fagyasztják le vele a jófiúk? A tech világ hayeki logikával gondolkozó szereplői egy olyan digitális gránitfalat látnak amin egy hatalmas és növekvő lyuk tátong.

Az éveken át egyengetett nagyrészen decentralizált infrastruktúra, a USDT, a szaporodó befagyasztások eredményeképp sok potenciált, felhasználót veszíthet. Ez lenne a virtuális pénz pallosként való használat ára. Amennyiben pedig a felhasználóknak sikerül kikerülnie a befagyasztás fenyegetését és mozgásba hozni digitális pénzüket, az olyan mintha a varázskard kiszabadulna forgatója kezéből és útése forrást fakaszt a száraz vidéken.

Pallosból varázskard

Egy új intézményi forma megjelenésekor a régi intézmények kezdetben rendre saját logikájuk szerint igyekeznek értelmezni és működtetni azt. Magas nyomású közegben azonban megváltoznak a törvényszerűségek. Így érkezünk meg az egyre erősebben szankcionált, már három évtizede nyomás alatt üzemelő Iráni államigazgatáshoz.

Az Irán által működtetett belső pénzügyi ökoszisztéma alapját négy saját kriptoplatform adja: a Nobitex, a Wallex, a Bitpin és a Ramzinex. Bár ezek a tőzsdék a nemzetközi szabályozó intézményektől teljesen függetlenül működnek, a helyi felhasználóktól kötelező azonosítást követelnek. Így Irán rálát a tranzakciókra, a külföldi szereplők azonban nem. Azonban nem az irániak dollármegtakarításainak nyomon követhetősége a legnagyobb előny Irán vezetői számára, hanem a blokklánc technológia révén létrejövő hiperkompatibilitás.

Az amerikai szankciók sikeresen lezárják a kriptotőzsdéket. Azonban ahogy a virtuális pénzügyi térben megnyílik egy kicsi réseken át vezető ösvény (például a dubai, isztambuli, moszkvai árnyék brókerek segítségével), az irániak valutát tudnak utalni vagy fogadni külföldi üzlettársaiktól.

Irán nemzetközi kereskedelme nagyrészt áttért erre az újszerű hálózatra. Az importőr a helyi bankokon keresztül riált utal a platformra, amin keresztül eljuthat a pénze a külföldi beszállító kriptotárcájába. A mechanizmus exportoldalon is érvényesül, így az Iránnal üzletelő vállalatok a nyugati elszámolóházak kikerülésével hozzák be a digitális dollárt a gazdaságba. A hálózat likviditásának biztosítására a kedvezményes árral működő helyi Bitcoin bányászokat is kötelezik, hogy a kitermelt valutát kizárólag ezeken a belső felületeken értékesítsék. Így voltaképp még az elektromos energiát, mint erőforrást is dollárra tudják konvertálni a hagyományos energiapiaci szereplőktől függetlenül, alulról építkezve.

A teheráni jegybank a költségvetés finanszírozása és az infláció kezelése céljából a frissen nyomtatott riált is közvetlenül ebbe a hálózatba képes csatornázni. Az állam ezen az infrastruktúrán keresztül képes fedezni a nemzetközi operációit, miközben a hazai fizetőeszköz árfolyamának menedzselését is a zárt rendszeren belül végezheti.

Elszabadul-e a kard?

Ez a csata többről szól, mint az Irán elleni pénzügyi szankciók sikeréről. Meg tudja-e tartani az állam a digitális pénzkardot, hatalmi eszközzé tudja-e formálni a blokklánc alapú finanszírozási rendszert?

Évezredek óta az állami hatalom alapját az infrastruktúrák feletti uralom adta, a digitális világban azonban egyre inkább az infrastruktúrák egyre változékonyabbak, egyre nehezebben kontrollálhatóak.

Amikor Washington a Tethert nyomás alá helyezve befagyasztja Irán USDT-vagyonát, a régi logika érvényesül, a pénz feletti közvetlen kontrollé. Bár a USDT befagyasztható, kérdéses, hogy annak klónjai és a mögötte kialakult infrastruktúra hasonlóan blokkolható-e. Irán időközben kiépítette saját blokklánc-alapú belső piacát. Ezt erősen támogatta, hogy az USDT hasznos eszköz volt a pénzügyi szankciók kijátszására idén tavaszig. Maga a USDT áramlás, hizlalta fel, erősítette meg Irán blokklánc, web3-as kapacitásait. A szankciók kiterjesztése a kriptotőzsdékre a digitális pénzvilág logikája miatt nem képes hermetikus zárlatot létrehozni, ehhez az anonim digitális pénzek és kereskedések feletti teljes kontrollra lenne szükség. A virtuális pénz viszonylag alacsony költséggel vált pénznemet és csatornát. A hálózat megmarad, csupán a rajta közlekedő érték formája változik.

A világ legnagyobb országai is egyre nehezebben bírják el a pénz pallosát. A kard szabadulni akar, varázskardként kicsúszni a hatalom markából, immár önálló életre kelve. Nem csak az USA és Irán, hanem Myrdal és Hayek összechapása is zajlik a digitális pénzügyi arénában, az utóbbi játszmának sem kisebb a tétje, mint a hírekben megjelenő, az olajárat megrengető háborúnak.